

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI SƏHIYYƏ NAZİRLİYİ

**Ə.Əliyev adına Azərbaycan Dövlət Həkimləri Təkmilləşdirmə
İnstitutu**

Əlyazması hüququnda

QABİL İSA OĞLU ABDULLAYEV

**XRONİKİ URETROGEN PROSTATİTLƏRİN
VİBROMAQNİTOLAZER VƏ VULKANİK PALÇIQLA
KOMPLEKS MÜALİCƏ ÜSULU**

3222.01- Dəri və zöhrəvi xəstəliklər

**Tibb üzrə fəlsəfə doktoru elmi dərəcəsi
almaq üçün təqdim etdiyi dissertasiyanın**

AVTOREFERATI

BAKİ – 2015

İş Azərbaycan Tibb Universitetinin Dəri-zöhrəvi xəstəlikləri kafedrasında, Gəncə şəhər dəri-zöhrəvi xəstəlikləri dispanserində və Gəncə şəhər A.Səhhət adına 1 saylı şəhər xəstəxanasının dəri-zöhrəvi xəstəlikləri şöbəsində yerinə yetirilmişdir

Elmi rəhbər:

Ə.e.x., tibb elmləri doktoru, professor

Z.H.Fərəcov

Rəsmi opponentlər:

Tibb elmləri doktoru

M.M. Cavad-zadə

Tibb üzrə fəlsəfə doktoru

S. A.Həsənlı

Aparıcı təşkilat: Gürcüstan Respublikasının Səhiyyə Nazirliyinin
Elmi Tədqiqat Dermatovenerologiya İnstitutu

Müdafiə “_30_”_06_____ 2015-ci il saat _____-da Azərbaycan Dövlət Həkimləri Təkmilləşdirmə İnstitutunun nəzdindəki FD 03.041. Dissertasiya şurasının iclasında keçiriləcəkdir.

Ünvan: Az.1012,Bakı şəh., Tbilisi pr. 3165

Dissertasiya işi ilə Azərbaycan Respublikası Səhiyyə Nazirliyi Ə.Əliyev adına Azərbaycan Dövlət Həkimləri Təkmilləşdirmə İnstitutunun kitabxanasında tanış olmaq olar.

Avtoreferat “_____” “_____” “2015-ci il tarixdə göndərilmişdir

**FD03.041 Dissertasiya Şurasının
elmi katibi, tibb üzrə fəlsəfə doktoru**

F.Ə.Əliyev

İŞİN ÜMUMİ XARAKTERİSTİKASI

Mövzunun aktuallığı: Müasir dövrdə Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatının (ÜST) əsas və geniş müzakirə olunan problemlərindən biri cəmiyyətin reproduktiv sağlamlığının qorunmasıdır. Ona görə də son zamanlar bu istiqamətdə aparılan elmi araşdırmaların və tədqiqatların sayı artır (Лобкарев, 2002; Simmjnds et al., 1997). Bir qrup mütəxəsislər xroniki prostatitlərin etiopatogenezinin polietiologiyalı və polipatogenetik proses olduğunu göstərmişlər (Кузнецкий, 2007; Молочков и др., 2004; Суворов, 2002; Тиктинский и др., 1994; Щеплеев и др., 2007; Щетинин и др., 2002; Bennet et al., 1999, Berder et al., 1997, Meares et al., 2006; Nickel et al., 2008; Wenninger et al., 1996;). Ona görə də xroniki prostatitlərin diaqnozunu və müalicə üsullarını hərtərəfli təhlil etməklə yanaşı, onun müalicəsində müasir texnologiyalardan və ölkəmizdə çoxlu ehtiyatı olan təbii vasitələrdən istifadə edilməsi vacibdir. Azərbaycanda 300-dən çox vulkan palçığı olduğunu və bu palçığın tərkibi üzvi və qeyri-üzvi birləşmələrdən (hətta fermentlər, hormonlar, bakteriosid təsirli maddələr) təşkil edildiyi göstərilir (Əfəndiyeva, 2003). Vulkanik palçığın kimyəvi tərkibinin belə mürəkkəbliyi orqanizmə geniş spektrli təsir göstərir. Dəri və selikli qişalarla təmasda olduqda orqanizmin rezistentliyinin artmasına, endokrin və sinir sisteminə, damar mərkəzlərinə reflektor-stimuləedici (mikrosirkulyasiyasını artırmaq) təsir göstərir (Карпухин, 1999; Улащик и др., 2003). Həmçinin bir sıra xəstəliklərin, o cümlədən də xroniki prostatitlərin müalicəsində lazer terapiyasından geniş istifadə olunur. Bu metod homeostazın ion-toxuma və hüceyrə səviyyəsində mübadilənin pozulmuş fizioloji funksiyalarının bərpa olunmasına imkan verir. Eləcə də massaj və lazer terapiyasının aparılması ən geniş yayılmış və effektiv qeyri medikamentoz metod olub, müxtəlif xəstəliklərin müalicəsində tətbiq edilir (Москвин и др., 2006; Муфачед и др., 2007). Bu 2 üsulun bir yerdə aparılması ilə fizioterapiyada böyük nailiyyətlər əldə edilmişdir. Lazer şüaları (terapiya) toxumalarda regenerasiyasını, mikrosirkulyasiyasını artırmaq, iltihab əleyhinə və immunostimulyasiyaya təsir göstərmək xassəsinə malikdir. Xroniki prostatitlərin müalicəsinin işlənilib hazırlanmasında bu kompleks fizioterapevtik üsul çox səmərəli ola bilər. Deyilənləri nəzərə alıb, xroniki uretrogen prostatitlərin müalicəsində “Matriks-Uroloq” aparatı ilə vibromassaj və aralıq zonalara refleks və palçıq tamponlarının stimuləedici təsiri vasitəsilə fəqositar tosqun

hüceyrələrin, makrofaqların və s. yerli immunitet göstəricilərinin aktivləşdirilməsi prostat vəzidə və onun əhatəsindəki toxumalarda refleksogen sahələrdə aktivasiya yolu ilə kiçik çanaq orqanlarında yaxşı hiperemiya (mikrosirkulyasiyanı) yaratmaqdır. Xroniki uretrogen prostatitin müalicəsində son məqsəd, onun qan təchizatı və venoz qan dövranını yaxşılaşdırmaqla prostat vəzində gedən iltihabi prosesləri aradan qaldırmağa nail olmaq, asinuslarda sekretin durğunluğunu aradan götürmək, dizurik prosesləri yox etmək və prostat vəzinin ölçülərinin böyüməsinin qarşısını almaqdan ibarətdir.

Beləliklə, bütün bu yuxarıda qeyd etdiklərimizi nəzərə alaraq görülcək tədqiqat işlərini aşağıdakı kimi planlaşdırdıq.

Tədqiqatın əsas məqsədi: Xroniki uretrogen prostatit zamanı “Matriks-Uroloq” aparatı vasitəsilə maqnitolazer şüalanması və vibromassaj yaratmaqla, dərin vulkanik palçıqla prostat vəzə kompleks təsir edərək, onun qan təchizatını, venoz qan dövranını yaxşılaşdırmaqla xroniki prostatitin müalicəsinin effektivliyini artırmaqdır.

Tədqiqatın əsas vəzifələri:

1. Xroniki uretrogen prostatitlərin müalicəsində mikrofloranın həssaslığını nəzərə alaraq, əvvəlcə xəstəliyin törədicisini müəyyən edib, antibiotik təyin etməklə antibakterial terapiya aparmaq.

2. Xroniki uretrogen prostatitlərin müalicəsində “Matriks-Uroloq” aparatı vasitəsilə maqnitolazer şüalanması ilə yanaşı vibromassaj aparılan zaman qanda və prostat vəzidə baş verən dəyişiklikləri öyrənmək.

3. Xroniki uretrogen prostatitlərin müalicəsində dərin vulkanik palçıqların aralıq zonaya aplikasiyası və rektal palçıq tamponlarının istifadəsinin qanda və prostat vəzidə baş verən dəyişiklikləri dinamik müşahidə etməklə əhəmiyyətini öyrənmək.

4. Xroniki uretrogen prostatitlərin müalicəsində “Matriks-Uroloq” aparatı vasitəsilə maqnitolazer şüalanmayla yanaşı vibromassaj etməklə dərin vulkanik palçıqların aralıq zonaya aplikasiyası və rektal palçıq tamponlarının yeridilməsinin kompleks təsirinin qanda və prostat vəzidə baş verən dəyişiklikləri öyrənmək.

5. Müalicə alan xəstələrdə terapiya əvvəli və sonrası obyektiv müayinədə prostat vəzidə gedən dəyişiklikləri öyrənmək.

Elmi yeniliklər: İlk dəfə olaraq xroniki uretrogen prostatitlərin müalicəsində onun refleksogen sahələrinə xüsusi seçilmiş “Matriks-Uroloq” aparatı vasitəsilə maqnitolazer şüalanması və vibromassajın təsirinə əsaslanmış yeni patogenetik müalicə üsulu elmi cəhətdən əsaslandırılmışdır.

2. Xroniki uretrogen prostatitlərin müalicəsində orqanizmin qeyri-spesifik rezistentliyini yüksəldən təbii amillərdən olan vulkanik palçıqın aralığa aplikasiyası və rektal tampon yeridilməsinin əhəmiyyəti elmi cəhətdən əsaslandırılmışdır.

3. Xroniki uretrogen prostatitlərin müalicəsində maqnitolazer şüalanmanın effektivliyin artırmaq məqsədi ilə orqanizmin qeyri-spesifik rezistentliyini yüksəldən təbii amildən (vulkanik palçıq) istifadə üsulu təklif olunur. Bu kompleks müalicəyə vulkanik palçıq əlavə etdikdə kimyəvi dərman müalicəsinə ehtiyac qalmır.

4. Xroniki uretrogen prostatitlərin müalicəsində müxtəlif mexanizmlərə təsir edən müalicə üsullarının dinamik müqayisəsi öyrənilmişdir.

Elmi praktiki əhəmiyyəti: Təklif edilən müalicə üsulları ilə xəstəliyin inkişafını azaltmaq və onun daha ağır prostat xəstəliklərinə çevrilməsinin qarşısını almaq, o cümlədən sonsuzluğun müalicəsinin effektivliyini yüksəltməkdir. Əldə edilmiş nəticələrə əsasən xroniki uretrogen prostatitlərin müalicəsinin effektivliyinə nəzarət edə bilən müayinə metodları TRUS(transrektal ultrasəsmüayinəsi)müəyyənləşdirilmişdir.

Dissertasiyanın praktik işə tətbiqi: Tədqiqatın nəticələri Azərbaycan Tibb Universitetinin Dəri-zöhrəvi xəstəlikləri kafedrasının bazasında, Gəncə şəhər Dəri-zöhrəvi xəstəlikləri dispanserində və Gəncə şəhər A.Səhhət adına 1 saylı şəhər xəstəxanasının dəri-zöhrəvi xəstəlikləri şöbəsində tətbiq olunmuşdur.

Dissertasiyanın müdafiəyə çıxarılan əsas müddələri:

1.Xroniki uretrogen prostatitlərin terapiyasında xüsusi seçilmiş “Matriks-Uroloq” aparatından maqnitolazer şüalanması və vibromassaj tətbiq etdikdə urogen sahənin qanla təchizatını artırır, venoz qan dövranını yaxşılaşdırır, axarların və prostat vəzinin asinuslarının funksiyasını fəallaşdırır. Qan göstəricilərini, immunomarkerləri və PSA-nı normallaşdırır.

2.Xroniki uretrogen prostatitlərin terapiyasında rektal vulkanik palçıq tamponları və aralıqın aplikasiyası biostimulyaedici və bakteriosid təsir göstərərək prostat vəzində olan patoloji sekreti aradan götürür.

3. Xroniki uretrogen prostatitlərin kompleks müalicəsinə “Matriks-Uroloq” aparatı və vulkanik palçıqla apararkən şüalanmanın effekti güclənir, yerli immunitet göstəriciləri fəallaşır, vəzidə və onun əhatəsindəki toxumalarda refleksogen zonaların stimulyasiyası nəticəsində immunoloji və onkotik markerlərin

səviyyəsi yüksəlir, hormonal disbalans aradan götürülür. Vəzin strukturu normallaşır.

4. Xroniki uretrogen prostatitlərin “Matriks-Uroloq” aparatı və vulkanik palçıqla kompleks müalicəsi vəzin hətta gecikmiş formalarında onu bərpa etməklə, vəzin böyüməsinin və bəd xassəli şişlərin əmələ gəlməsinin qarşısını alır.

Dissertasiyanın aprobasiyası: Dissertasiyanın ayrı-ayrı fraqmentləri aşağıdakı elmi yığıncaqlarda - Gəncə şəhər dəri-zöhrəvi xəstəlikləri dispanserində (2008-2014), Azərbaycan Tibb Universitetinin dəri-zöhrəvi kafedrasında (2008-2014), Azərbaycan Tibb Universitetinin yaranmasının 80 illiyinə həsr edilmiş elmi konfransda (2010), Azərbaycan Androloqlarının V Simpoziumunda (2011), Azərbaycan Uroloq və Androloqlarının VI Simpoziumunda (2013), Azərbaycan Tibb Universitetinin Kafedralararası elmi konfransında (Bakı, 2014), Ə.Əliyev adına Azərbaycan Dövlət Həkimləri Təkmilləşdirmə İnstitutunda FD 03.041 şifrlı Dissertasiya Şurası nəzdində fəaliyyət göstərən aprobasiya şurası seminarında (Bakı, 2015) müzakirə edilmişdir.

Tədqiqatın tibb elminin problem planı ilə əlaqəsi: Dissertasiya Azərbaycan Tibb Universitetinin problemi olan “Dəri və selikli qişaların zədələnməsi ilə gedən xəstəliklərin patogenezdə təbii, metabolik və immunoloji amillərin rolu” mövzusunda elmi tədqiqat işinin fraqmenti hesab olunur (Dövlət qeydiyyatı №AZ 01.11.40.70. , 2011- 2015-ci illər).

Nəşrlər: Dissertasiyanın ayrı-ayrı fraqmentləri üzrə 9 elmi iş çap olunmuşdur. Bunlardan 7 jurnal məqaləsi, 2 elmi konfrans materiallarına daxil olmuş tezisdır.

Dissertasiyanın həcmi və quruluşu: Dissertasiya komputerdə yığılmış 149 səhifədə çap edilmiş, girişdən, ədəbiyyat icmalından, tədqiqatın material və metodlarından, alınmış nəticələrin təhlilinə həsr edilmiş 3 fəsildən, yekun hissədən, nəticədən və istifadə olunmuş ədəbiyyat mənbələri siyahısından ibarətdir. Dissertasiyada 19 cədvəl və 22 şəkil verilmişdir. Dissertasiya 223 ədəbiyyat mənbəyi əsasında yazılmışdır. Onların 3 Azərbaycan, 220 isə əcnəbi dillidir.

MATERİALLAR VƏ METODLARI

Tədqiqatlar Azərbaycan Tibb Universitetinin Dəri-zöhrəvi xəstəlikləri kafedrasında, Gəncə şəhər Dəri-zöhrəvi xəstəlikləri

Dispanserində və Gəncə şəhəri A.Səhhət adına 1 saylı şəhər xəstəxanasının dəri-zöhrəvi xəstəliklər şöbəsində yerinə yetirilmişdir.

Qarşıya qoyulmuş məqsəddən asılı olaraq tədqiqatlar bir neçə istiqamətdə aparılmışdır. Bunun üçün əvvəlcə xroniki uretrogen prostatitli 85 xəstə müalicəyə alınmışdır. Həmin xəstələr 4 qrupa bölünmüşdür

I qrupa daxil olan 10 xəstədə 15 gün ərzində yalnız ənənəvi (klinikada qəbul olunmuş üsulla) üsulla müalicə kursu aparılmışdır (15 prosedur).

II qrupa daxil olan 25 xəstə vulkanik palçıq proseduru olmadan “Matriks-Uroloq” aparatında maqnitolazer şüalanma vasitəsilə vibromassaj qəbul etmişdir (15 prosedur).

III qrupa daxil olan 25 nəfər xəstələr “Matriks-Uroloq” aparatından istifadə etmədən yalnız vulkanik palçıq proseduru qəbul etmişlər (15 prosedur).

IV qrupa daxil olan 25 xəstədə “Matriks-Uroloq” aparatında maqnitolazer şüalanma ilə vibromassaj aparılmış 2 saatdan sonra isə həmin xəstələr rektal palçıq tamponu qəbul etmişlər və aralıklara 40-42C temperaturlu palçıq yaxılmışdır (15 prosedur).

Bütün qruplarda qanda androgen çatışmazlığının göstəricisi kimi testosteronun miqdarı immunoferment üsulu ilə təyin edilmişdir. Qanın tərkibində, müalicədən əvvəl və sonra onkomarker olan PSA-nın miqdarı təyin edilmişdir. Həmçinin bunlarda leykositlərin miqdarı da öyrənilmişdir.

Qanda immun markerlərdən dövr edən immun komplekslərin miqdarı (Гринович и др. 1981) və radial immunodiffuz üsulla immunoqlobulinlərin miqdarı təyin edilmişdir (Manichinin et al. 1965) və T – limfositlərin miqdarı öyrənilmişdir.

185 xroniki uretrogen prostatiti diaqnozu ilə dispansərə daxil olmuş xəstələrdə də tədqiqat aparılmış və onlar üzərində müşahidə 1 il ərzində davam etdirilmişdir. Bu xəstələrin yaş həddi 20-40 arasında olmuşdur. Bu xəstələrdə də qanın və sidiyin ümumi analizi, uretranın yaxması, prostat şirəsinin mikroskopiyası və spermoqramma analizi, transabdominal və transrektal USM aparılmışdır.

Tədqiqatın gedişində alınmış bütün rəqəm göstəriciləri müasir tövsiyələr nəzərə alınmaqla statistik təhlil edilmiş və bütün hesablamalar EXEL elektron cədvəlində aparılmışdır.

ALINMIŞ NƏTİCƏLƏRİN TƏHLİLİ

Aparılan tədqiqatların nəticələri göstərir ki, xroniki prostatitli xəstələrin əksəriyyətində bel və aralıq nahiyəsində kəskin ağrılar olduğundan şikayət etmişlər. Belə xəstələrdə immun sistemi çox aşağıdır. Sidik-cinsiyyət sistem orqanlarının qan təchizatı nisbətən zəifləmiş və venoz qan dövranında durğunluq mövcuddur. Xəstələrdə cinsi fəallıq zəifləmişdir. Onların sinir sistemlərində kəskin qıcıqlanma halları müşahidə edilir. Qanın və sidiyin laborator analizində normadan kənarlaşmalar aşkar olunmuşdur. Xəstələrin hamısında kalsinatlar və prostat vəzin müxtəlif ölçülərinin böyüməsi müəyyən edilmişdir. Bütün bu diaqnozlardan sonra aralıq nahiyəsinə dərin vulkanik palçıq yaxması çəkilmiş və düz bağırsağa palçıq tampon yeridilmişdir. Aparılan analizlərin nəticələri göstərmişdir ki, əksək xəstələrdə hemoqlobinin qandakı miqdarı normal həddini saxlamış (13-18 q%), lakin norma $15 \pm 2,4$ q% olduğu halda, xroniki uretrogen prostatitli xəstələrdə bu kəmiyyət $14 \pm 3,4$ q%-ə bərabər olmuşdur. Onların həddlər fərqi normadan bir qədər fərqlənmişdir. Onun miqdarının azalması norma ilə müqayisədə 6,3% təşkil etmişdir. Bu vaxt dərin vulkanik palçıq müalicəsindən sonra hemoqlobinin qandakı miqdarı bir qədər artaraq $14,9 \pm 1,19$ q%, $p > 0,05$ bərabər olmuşdur. Həmçinin onun minimal və maksimal həddləri normal hədd səviyyəsinə yaxınlaşmışdır. Xroniki uretrogen prostatitlərin təsirindən qanda leykositlərin miqdarı kəskin olaraq artır (45,2%, $p < 0,001$). Onun bütün parametrləri də normadan kəskin fərqlənmiş, belə xəstələrdə dərin vulkanik palçıq müalicəsi aparıldıqdan sonra onun səviyyəsi azalaraq normal həddinə yaxınlaşmışdır. Bu azalma müalicədən əvvəlki səviyyə ilə müqayisədə 40%, $p < 0,05$ təşkil etmişdir. Eritrositlərin miqdarı xroniki uretrogen prostatitli xəstələrdə normadan kəskin fərqlənməsə də onun həddlər fərqi bir qədər dəyişmişdir. Bu miqdarın azalması 6,7%, $p > 0,05$ təşkil etmişdir. Vulkanik palçıq müalicəsindən sonra onun miqdarı normada bir qədər fərqlənsə də, müalicədən əvvəlki səviyyədən 5%, $p > 0,05$ yüksək olmuşdur. Eritrositlərin çökmə sürətində kəskin fərqlər müşahidə edilir. Belə ki, prostatitli xəstələrdə onun bütün göstəriciləri normadan yüksək olmuşdur. Bu yüksəlmə norma ilə müqayisədə 33,3%, $p > 0,05$ artıq olmuşdur. Xəstələrdə aralıq nahiyəyə aplikasiya və rektal tampon müalicəsi aparıldıqdan sonra eritrositlərin çökmə sürəti müalicədən əvvəlki səviyyədən 25%, $p < 0,05$ az olmuşdur. Limfositlərin qandakı miqdarında isə kəskin fərqlər müşahidə edilmişdir. Belə ki, xroniki uretrogen prostatitli xəstələrdə limfositlərin miqdarı norma ilə müqayisədə 42,9%, $p < 0,001$ artmışdır. Onun miqdarının orta

kəmiyyət göstəricisi, minimal və maksimal həddləri də normadan xeyli yüksəkdir. Həmin xəstələrdə vulkanik palçıq müalicəsi apardıqdan sonra (15 prosedur) qanda limfositlərin miqdarının orta kəmiyyət göstəricisi 26,7%, $p < 0,001$ azalmışdır. Testosteronun qandakı miqdarında çox ciddi dəyişikliklər müşahidə edilməsə də, prostatitli xəstələrdə onun miqdarı 4,2%, $p > 0,05$ azalmış, vulkanik palçıq müalicəsindən sonra işə bu səviyyə artaraq (8,3%, $p > 0,05$) normal həddinə yaxın olur. Örəniki ürətrigən prîstatitli döstələrdə immunmàrkàrlərin qandakı miqdarı kəskin olaraq dəyişmişdir. Bu növ xəstələrdə İgG-nin qandakı miqdarı normaya nisbətən 40%, $p < 0,001$ azdır. İgG-nin bütün həddləri və orta kəmiyyət göstəricisinin normaya nisbətən kəskin azalmışdır. Həmin xəstələrdə dərin vulkanik palçıq müalicəsindən sonra onun bu azalmış miqdarı 35%, $p < 0,001$ yüksəlir ki, bu da norma çərçivəsindədir. Analoji qanunauyğunluqlar İgA-ın qandakı miqdarında da müşahidə edilmişdir. Belə ki, xroniki uretrogen prostatitlərin təsirindən onun qandakı miqdarı norma ilə müqayisədə 65%, $p < 0,001$ azalmışdır. Onun minimal və maksimal həddləri də normadan aşağıdır. Xroniki uretrogen prostatitli xəstələrin aralıq nahiyəsinə palçıq yaxdıqdan və düz bağırsağa palçıq tampon yeritdikdən sonra qanda İgM-nin miqdarı müalicədən əvvəlki miqdarla müqayisə etdikdə 50% $p < 0,001$ yüksəlidiyi müşahidə edilir. Belə dəyişikliklər İgM-in miqdarında da müşahidə edilmişdir. Onun qandakı miqdarı kəskin olaraq (64,5, $p < 0,001$) azalmışdır. Lakin bununla yanaşı vulkanik palçıq müalicəsi apardıqdan sonra İgM-in qandakı bu azalmış miqdarı 45%, $p < 0,001$ yüksələrək norma həddinə yaxınlaşmışdır. Dövr edən immunokomplekslərin qandakı miqdarı xroniki uretrogen prostatitlərin təsirindən azalır. Belə ki, onun qandakı miqdarı normal səviyyədən 45%, $p < 0,001$ aşağı olmuşdur. Ona görə də onun bütün göstəriciləri də normal həddən aşağıdır. Lakin bununla bərabər qanda DİK miqdarının bu azalması fonunda dərin vulkanik palçıq tətbiq etdikdə həmin miqdar yüksələrək 50%-ə bərabər olmuşdur ($p < 0,001$). Onun miqdarının orta kəmiyyət göstəricisi, minimal və maksimal hədləri norma səviyyəsinə yaxın olur. Bu nəticələr göstərir ki, xroniki uretrogen prostatitlər orqanizmin immun statusunu azaldır. Ona görə də immun markerlərin qandakı miqdarı normadan kəskin aşağı olur. Lakin dərin vulkanik palçıqla müalicə apardıqdan sonra qanda bu markerlərin miqdarı normal hədd səviyyəsinə yaxınlaşır, orqanizmin rezistentliyi normallaşır. Deməli, bu metod xroniki uretrogen prostatitli xəstələrdə orqanizmin zəifləmiş immun sistemini tam normallaşdırmasa da, normal hədd çərçivəsinə

yaxınlaşdırır. Onko markerlərdən olan PSA-nın miqdarına gəldikdə, göstərmək lazımdır ki, onun miqdarı bəzi xəstələrdə hətta iki dəfədən yüksək olmuşdur. Lakin xəstələrin böyük əksəriyyətində (95%-də, çoxunda) onun miqdarı normal həddini saxlamışdır. Ona görə də bu analizin təhlili iki istiqamətli olmuşdur. Dərin vulkanik palçıq müalicəsindən sonra onun qandakı miqdarı yüksək olan xəstələrdə normal həddinə yaxınlaşır. Digərlərində isə öz əvvəlki səviyyəsini demək olar ki, saxlayır. Sidiyin ümumi analizinin təhlili göstərir ki, xroniki uretrogen prostatitli xəstələrdə bir çox göstəriciləri normadan kənarlanır. Palçıq müalicəsindən sonra əksər göstəricilər normal həddi səviyyəsinə yaxınlaşsa da, onun duzluluğu və reaksiyası tam normal həddinə çatmır. Onlarda duz kristallarının qaldığı müəyyən edilir. Bəzi xəstələrdə leykositlərin artdığı müşahidə edilsə də (20-25 ədəd), müalicədən sonra onun miqdarı 8-9 ədəd olur, norma isə 7-dən aşağı olur. Uretradan götürülmüş yaxmada xroniki uretrogen prostatitlərdə leykositlərin miqdarı (norma 12-14) artaraq 16,3-21,7 (10-35 arasında), yastı epitel isə 8,7-11 (7-20 arasında) olmuşdur (norma 6-8-dir). Nadir hallarda göbələklərə rast gəlinir. Həmin xəstələri dərin vulkanik palçıqla müalicə etdikdən sonra leykositlərin miqdarı azalaraq 12-14, yastı epitel isə 6-8-ə enmişdir. Prostat şirəsinin mikroskopik analizi göstərir ki, eyakulyatda onun komponentləri dəyişir. Belə ki, xroniki uretrogen prostatitli xəstədə onun özlülüyü, pH dəyişmiş, leykositlər və eritrositlər artmış, həcmi artmış, lesitin dənələri orta miqdarda və ya az miqdarda olmuş, spermanın miqdarı və hərəkəti azalmışdır. Prostat şirəsinin mikroskopik quruluşunda baş verən belə dəyişikliklər fonunda xəstələri palçıqla müalicə etdikdən sonra əksər göstəricinin normal hədd səviyyəsinə yaxınlaşmışdır.

Beləliklə, bizim apardığımız bu tədqiqatların nəticələri sübut edir ki, dərin vulkanik palçıqlar çox geniş təsir spektrinə malikdir. Bu onun xroniki uretrogen prostatitlərdə apardığımız müalicənin nəticəsində özünü aydın göstərir. Belə ki, 25 nəfər xroniki uretrogen prostatitli xəstələrdə aparılan müalicədə onların 20 nəfərində (80%-də) müsbət nəticə əldə edilmişdir. Bu müalicənin təsirindən qanın və sidiyin ümumi analizində gedən patoloji prosesləri normal həddə yaxınlaşdırır. İmmumarkerlərə kəskin təsir edərək orqanizm rezistentliyini yüksəldir. Hormonal balansə mənfi təsir göstərmir. PSA-ya 2-li təsiri olur. Uretranın yaxmasında müayinə edilən göstəricilərə və prostat vəzin sekretinin mikroskopiyasına müsbət təsir edir. Bu alınan nəticələr sübut edir ki, dərin vulkanik palçıqların tərkibində yod və brom ionlarının bioloji fəallığı uretrogen prostatitli

xəstələr üçün vacib olan endokrin, immunokomponent üzvlərin funksional vəziyyətini dəyişən böyrəküstü vəzin qabıq maddəsinə – hipotalamusa – hipofizə korreksiya edici neyroreflektor təsir göstərir. Onun tərkibindəki qumun, silisiumun, naften turşuları, eləcə də selen kimi mikroelementlər və s. antioksidant xassəli maddələr olduğundan, prostat vəzin toxuma elementlərində sorulma, asinusların və prostatın sekret axacağıının funksiyasını yaxşılaşdırır.

USM-dən alınan nəticələr göstərir ki, xroniki uretrogen prostatitlərdə vəzin tərkibində müxtəlif ölçüdə kalsinatlar vardır, onun bütün ölçüləri normada yüksəkdir, prostat vəzin forması müxtəlifdir. Bəzilərinə ocaqlı kistalar olur. Vəzin çəkisi bəzi xəstələrdə normadan çoxdur. Vəzin en, boylama və ön arxa ölçülərinin miqdarının orta kəmiyyət göstəriciləri, onların minimal və maksimal həddləri normadan xeyli çoxdur. Ona görə də bu xroniki uretrogen prostatitli xəstələrin hamısında kəskin ağrı sindromu müşahidə edilmiş, xəstələrin yaşı çox da olmamasına baxmayaraq onlarda vəzin ölçülərinin böyüməsi baş vermişdir. Bu isə əvvəl qeyd etdiyimiz kimi müasir dövrdə prostatitlər “cavanlaşmışdır”. Onun əlamətlərinə hədsiz kiçik yaşlarda (25-40 yaşlarda) geniş təsadüf edilir.

Xroniki uretrogen prostatitlik diaqnozunu müəyyən etdikdən sonra xəstələrin dərin vulkanik palçıq müalicəsinə başlanmışdır. Aralıq nahiyəyə palçıq yaxması və rektal vulkanik palçıq tamponu yeridilmişdir. Bunun nəticəsində (15 prosedur) xəstələrdə vəzin ölçüləri kiçilir, onda olan kalsinatlar sorulmağa başlayır, vəzin çəkisi kiçilir. PSA-nın miqdarı normal həddə yaxınlaşır. Xroniki uretrogen prostatitli xəstələrdə apardığımız ultrasəs müayinəsindən sonra aralıq nahiyəyə vulkanik palçıqın aplikasiyası və düz bağırsağa palçıq tamponunun yeridilməsi nəticəsində vəzin forması, ölçüləri (bütün istiqamətdə) azalır və normal hədd çərçivəsinə yaxınlaşır. İstər minimal həddləri və eləcə də maksimal həddləri normal hədd səviyyəsinə yaxındır. Bütün bunlarla yanaşı müalicə alan xəstələrdən 20%-də (5 nəfər) vəzin istər quruluşunda (exostrukturunda) kalsinatların miqdarında və ölçülərində müsbət nəticə əldə edilməmişdir. Yəni müalicə olunan 25 nəfər (100%) xroniki uretrogen prostatitli xəstələrdən 80%-də vulkanik palçıq müalicəsinin tətbiqinin müsbət nəticəsi əldə edilmişdir. Yaxşı nəticə əldə edilməyən xəstələrdən 2-sində vəzin ölçüsü çox böyük olmuş, (5 və 9 saylı xəstə), 3 nəfərində isə kalsinatların miqdarının çoxluğu və böyüklüyü müalicənin səmərəliliyinə təsir göstərmişdir.

Beləliklə, ultrasəs müayinəsinin nəticəsinin laborator analizləri ilə birləşdirib, müqayisə etdikdə müəyyən olur ki, vulkanik palçıqla aplikasiya və düz bağırsağa yeridilən palçıq tapmon yeridilməsinin nəticəsində əldə edilən nailiyyətlər bir-birini təsdiqləyir. Ona görə də xroniki uretrogen prostatitin müalicəsində bu iki müayinənin paralel aparılması vacibdir. Bəzi hallarda xroniki prostatitlər kistaların fonunda yaranır ki, bu da onun yaranmasının bir etioloji amili olub, əhatəsində olan parenximaları sıxır və deformasiyaya uğradır, bu isə vəzidə durğunluğun yaranmasına, mikrosirkulyasiyanın pozulmasına və parakistoz iltihabına səbəb olur. Nəticədə sekretin ifrazına və asinusların bağlanması səbəb olur. Vulkanik palçıq tətbiq ətdikdən sınıra vəzin mikrosirkulyasiyasını və durğunluğunu aradan götürür, asinulardan sekretin ifrazını normallaşdırır, kiçik çanaq orqanlarında yaxşı hiperemiya yaradır, ağrını və sinir oyanmalarının qarşısını alır. Bütün bu göstərdiklərimizlə yanaşı vulkan palçıqları ilə xroniki uretrogen prostatitlərin müalicəsində iltihabi proses aradan götürülür. Bu palçıq inqredientlərinin, o cümlədən antioksidantların dəri vasitəsilə daxil olması hesabına baş verir. Belə ki, iltihabi proseslərə palçıqın ləngidici təsiri antioksidant müdafiə sistemi, sərbəst radikallar və oksidləşdirici fermentlərin iştirakı ilə olur.

Tədqiqatların növbəti hissəsində xroniki uretrogen prostatitlərin müalicəsində yeni nəsil “Matriks-Uroloq” aparatı ilə vibromasaj və maqnitolazer şüalarının terapiyasına həsr edilmişdir. Bu tədqiqatlar 25 nəfər xroniki uretrogen prostatit diaqnozlu xəstələrdə aparılmışdır. Bunun üçün ilk əvvəl USM-də prostat vəzin mənzərəsi öyrənilmişdir. Dispansərə daxil olan xəstələrin hamısı ağrıdan (bel nahiyəsində) şikayət etmişlər. Sidik ifrazında problemin olduğunu, cinsi fəallıqda passivliyin baş verdiyini söyləmişlər. Bütün bu əlamətlərdən sonra ilk olaraq qanda və sidikdə ümumi analizlər aparılmışdır. Bu tədqiqatların nəticəsi göstərmişdir ki, xroniki uretrogen prostatitin təsirindən qanda hemoqlobinin miqdarı qismən azalmışdır (7,4%). Lakin “Matriks-Uroloq” aparatı vasitəsi ilə vibromasaj və maqnitolazer şüalanması tətbiq etdikdən sonra hemoqlobinin miqdarı bir qədər artmış (7,9%). Onun həddlər fərqi normal səviyyədə olsa da, miqdarının orta kəmiyyət göstəricisi bir qədər fərqlənmişdir. Leykositlərin qandakı miqdarına gəldikdə isə göstərmək lazımdır ki, xroniki uretrogen prostatitlərdə onun azalmış səviyyəsi (57,1%, $p < 0,001$), “Matriks-Uroloq” aparatı ilə vibromasaj və maqnit lazer, şüalanması tətbiq etdikdən sonra onun bu azalmış səviyyəsi kəskin olaraq artır və norma həddinə yaxınlaşır (36,4%,

$p < 0,001$). Onun minimal və maksimal həddləri də müalicədən əvvəlki səviyyədən çox olur.

Vulkanik palçıqda olduğu kimi “Matriks-Uroloq” aparatı ilə aparılan müalicənin təsiri eritrositlərin zəif azalmış miqdarını normal həddə yaxın səviyyəyə çatdırır. Lakin bununla yanaşı eritrositlərin çökmə sürəti xroniki uretrogen prostatitlərin təsirindən kəskin olaraq artır (46,6%, $p > 0,05$), bu vaxt vibromaqlolazer şüalanması tətbiq etdikdən sonra qanda eritrositlərin çökmə sürəti azalaraq normal həddinə yaxınlaşmışdır. Onun miqdarının azalması 30%, $p < 0,05$ təşkil etmişdir. Limfositlərin də miqdarında kəskin fərqlər müşahidə edilmişdir. Belə ki, xroniki uretrogen prostatitli xəstələrdə onun qandakı qatılığı norma ilə müqayisədə 50%, $p < 0,001$ artmışdır. Onun hər üç göstəricisi də normadan yüksək olmuşdur. Lakin bu fonda vibromaqlolazer şüalanması ilə müalicə aparıldıqda həmin prostatitli xəstələrin qanında 15 prosedurdan sonra limfositlərin miqdarının orta kəmiyyət göstəricisi 33,7%, $p < 0,001$ azalmışdır. Limfositlərin həm minimal həddi, həm də maksimal həddi azalaraq normaya yaxınlaşmışdır. Bu vaxt testosteronun xroniki uretrogen prostatitli xəstələrin qandakı miqdarında nəzərə çarpacaq dəyişiklik (8% az) müşahidə edilməmişdir. Eləcə də bu fonda “Matriks-Uroloq” aparatı ilə aparılmış vibromaqlolazer şüalanmasının təsirindən də testosteronun qandakı qatılığında praktiki olaraq elə bir ciddi dəyişiklik müşahidə edilməmişdir (cəmi 8,7%, $p > 0,05$ yüksəlmişdir). Deməli, testosteron normal həddini saxlamışdır.

Qeyd etmək lazımdır ki, bunun əksinə olaraq qanda öyrəndiyimiz bütün immun markerlərin miqdarı ciddi dəyişmişdir. Belə xəstələrdə İgG-nin qandakı miqdarının bütün həddləri və orta kəmiyyət göstəricisi nəzərə çarpacaq dərəcədə azalmışdır (38,5%, $p < 0,001$). Bu xəstələrdə vibromasaj maqlolazer şüalanması ilə müalicə aparıldıqdan sonra onun həmin azalmış miqdarı kəskin olaraq artmış və bu çoxalma 63,3%, $p < 0,001$ təşkil etmişdir. Oxşar nəticələr İgA-nın qandakı miqdarında da müşahidə edilmişdir. Yəni xroniki uretrogen prostatitlərin təsirindən onun qandakı miqdarı norma ilə müqayisədə 62,3%, $p < 0,001$ azalmışdır. İgA-nın istər minimal həddi, istərsə də maksimal həddi də normadan aşağı olmuşdur. Onun miqdarının belə aşağı olması fonunda “Matriks-Uroloq” aparatı ilə vibromaqlolazer şüalanması tətbiq (15 prosedur) etdikdən sonra kəskin olaraq artır və artma 87,5%, $p < 0,001$ təşkil edir. Analoji qanuna uyğunluq İgM-in miqdarında da müşahidə edilir. Belə ki, prostatitlərdə onun səviyyəsi azalır (61,5%, $p < 0,001$). Lakin vibromasaj maqlolazer şüalanması tətbiq etdikdən sonra qanda bu

miqdar artaraq 53,8%, $p < 0,001$ təşkil etmişdir. Ancaq bu artma tam olaraq normal səviyyəyə çatmamışdır.

Dövr edən immunokomplekslərin miqdarına gəldikdə qeyd etmək lazımdır ki, xroniki uretrogen prostatitlərin təsirindən onun miqdarı 33,7%, $p < 0,001$ azalır. Onun hər iki həddi də normadan aşağıdır. Bu vaxt DİK fəallığının belə azalması fonunda “Matriks-Uroloq” aparatı ilə vibromasaj və maqnitolazer şüalanması tətbiq etdikdən sonra qanda onun fəallığı 51,4%, $p < 0,001$ yüksəlmişdir. Bu müalicənin təsirindən DİK istər minimal həddi, istərsə də maksimal həddi norma səviyyəsinə yaxınlaşmış olur.

PSA-nın qandakı müayinəsi göstərir ki, bu müalicə üsulu onun yüksəlmiş (bəzi xəstələrdə) miqdarını azaldaraq norma həddinə yaxınlaşdırır. Digər xəstələrdə isə əvvəlki səviyyəsini saxlayır. Bu nəticələr sübut edir ki, xroniki uretrogen prostatitli xəstələrdə orqanizmin zəifləmiş reaktivliyinə vibromasaj və maqnitolazer şüalanması effektiv təsir göstərir. Sidiyin ümumi analizinin nəticələri göstərir ki, xroniki uretrogen xəstələrdə onun bəzi göstəriciləri dəyişir. Lakin vibromaqnitolazer şüalanması tətbiq etdikdən sonra onun tərkibində baş vermiş bu dəyişikliklər normal hədd səviyyəsi çərçivəsində olur. Eləcə də onun tərkibinin duzluluğunu və reaksiyasını tam normallaşdırır. Uretradan götürülmüş yaxmalarda aparılan analizlərin nəticələri göstərmişdir ki, onun tərkibində bir sıra göstəricilər, xüsusən də leykositlər, yastı epitel normadan kəskin kənarlaşmışdır. Xroniki uretrogen prostatit fonunda “Matriks-Uroloq” aparatı ilə terapiya apardıqdan sonra müayinə etdiyimiz bütün göstəricilərin miqdarı normal hədd səviyyəsinə yaxınlaşır. Prostat vəzin şirəsinin mikroskopik tədqiqi göstərir ki, xroniki uretrogen prostatitli xəstələrdə ejakulyatda leykositlər artmış, lesitin dənələri azalmış, yastı epitel artmışdır. Həmçinin, onlarda speroqrammada normadan kənarlaşmalar müşahidə edilir. Bu fonda vibromasaj və maqnitolazer şüaları ilə müalicə apardıqda öyrəndiyimiz bütün göstəricilərin miqdarı normal hədd çərçivəsinə yaxınlaşmışdır.

Bizim apardığımız bu tədqiqatların nəticələri sübut edir ki, yeni nəsil “Matriks-Uroloq” aparatı ilə xroniki uretrogen prostatitli xəstələrdə prostat vəzidə vibromasaj və maqnitolazer şüalanması apardıqdan sonra 25 nəfər (100%) xəstədə aparılan müalicə nəticəsində 84% və ya 21 nəfər xəstədə müsbət nəticələr əldə edilmişdir. Belə ki, müalicənin təsirindən qanın və sidiyin tərkibində gedən patoloji proseslər normal səviyyəyə yaxınlaşır. İmmun və onkomarkerlərin miqdarını normal hədd çərçivəsinə

yaxınlaşdırmışdır. Prostat vəzin sekretinin analizi göstərmişdir ki, xroniki uretrogen prostatitlərin zamanı baş vermiş bütün patolojiyalarda normallaşmaya tam olmasa da uyğunluq müşahidə edilmişdir. Əvvəl qeyd etdiyimiz kimi xroniki uretrogen prostatitli xəstələrin prostat vəzində müxtəlif dəyişikliklər müşahidə edilmişdir. Bu müalicə nəticəsində vəzin tərkibində olan müxtəlif ölçülü kalsinatlar azalır, ölçüləri kiçilir, çəkisi azalır. Vəzin bütün istiqamətli ölçüləri normal hədd səviyyəsinə yaxınlaşır. Bütün bunlarla yanaşı 16% (4 nəfər) xəstədə vəzin istər quruluşunda, kalsinatların miqdarında və ölçülərinin böyüklüyündə müsbət nəticə əldə edilməmişdir. Onların böyük əksəriyyətində isə (84%-də) müsbət effekt əldə edilmişdir.

USM-un nəticələrini laborator analizlərin nəticələri ilə birləşdirib geniş analiz etdikdə məlum olur ki, yeni nəsil “Matriks-Uroloq” aparatı ilə aparılan vibromasaj və maqnitolazer şüalanması müalicəsi çox effektiv üsuldür. Lakin bu zaman da bəzi göstəricilərdə normallaşma müşahidə edilmir. Bu metodu tətbiq etdikdən sonra vəzin mikrosirkulyasiyası artır, durğunluq aradan götürülür, güclü hiperemiya yaranır. Xəstələrdə hiss olunan ağrı sindromu azalır, immunitetləri güclənir, sidik-cinsi sistəm irqanlarının qan təchizatı yaxşılaşır, cinsi fəallıq artır, sinir sistemindəki qıcıqlanma halları aradan götürülür. Aparadığımız bu tədqiqatların nəticələri sübut edir ki, yuxarıda göstərdiyimiz metodları təklikdə tətbiq etdikdən sonra xroniki uretrogen prostatitli xəstələrdə yaxşı effekt olmasa da, bəzi xəstələrdə (xüsusən də kalsinatların ölçüləri böyük olduqda) tam müsbət nəticələr əldə etmək mümkün deyildir. Ona görə də bu metodları kompleks şəkildə tətbiq etməyi qərara aldığımız. Aparılan bu tədqiqatların nəticələri göstərir ki, “Matriks-Uroloq” aparatı ilə vibromasaj və maqnitolazer şüalanması ilə birlikdə dərin vulkanik palçıqın aralıq nahiyəyə aplikasiyasını və düz bağırsağa palçıq yeridilməsinin nəticəsində qanda, sidikdə uretra yaxmasında, prostat vəzin şirəsinin mikroskopiyanı, onun tərkibindəki kalsinatların ölçülərində, vəzin böyüklüyündə və çəkisində bu metalların hər birini təklikdə istifadə edildikdəkinə nisbətən daha yaxşı effekt alınmışdır. Bütün bu parametrlər normal həddinə çatmışdır. Ona görə də müalicə alan 25 (100%) xəstədən 23 nəfərində 92%-də müalicənin yaxşı effekt verdiyi müəyyənləşdirilmişdir. Yaxşı nəticə verməyən 2 nəfər xəstədə kalsinatlar çox böyük olmuş və vəzin bütün ölçüləri normadan çox artıq olmuşdur. Bu kompleks metodun tətbiqi zamanı xəstələrə əlavə heç bir dərman vasitəsi tətbiq edilməmişdir.

Beləliklə, apardığımız tədqiqatların nəticələrinə yekun vuraraq göstərmək olar ki, kompleks müalicədən sonra xəstələrdə bu və ya digər ağrı sindromundan şikayət olmamış, immun sistemi normallaşmış, sidik-cinsiyyət sistem orqanlarının qan təchizatı güclənmiş, venoz durğunluq aradan götürülmüş, cinsi fəallıq normallaşmış, hormonal balans sabit qalmış, asinusların və prostat sekretinin axacaqlarının funksiyası yaxşılaşmış, düz bağırsağı və prostat vəzin sanasiyasını yaxşılaşdırmış, sink-peptid kompleksinin sintezinə əlverişli şərait yaratmış, toxuma strukturunun keçiriciliyini artırmış, vazoaktiv hormonabənzər və histamin tipli bioloji fəal maddələrin əmələ gəlməsində böyük rol oynamış və müalicə kursu dövründə müalicənin effektivliyinin sürətləndirilməsinə səbəb olmuşdur. Bu kompleks üsul xroniki uretrogen prostatitli xəstələrin müalicəsində çox effektiv bir metod hesab edilə bilər.

NƏTİCƏLƏR

1.Xroniki uretrogen prostatitlərin müalicəsində aralıq nahiyəyə dərin vulkanik palçıq aplikasiyası və rektal palçıq tamponun yeridilməsi prostat vəzin qan dövranının yaxşılaşdırır, venoz durğunluğu aradan götürür, sidik-cinsiyyət sistem orqanlarında güclü hiperemiya yaradır, asinuslardan sekretin ifrazını gücləndirir.

2.Xroniki uretrogen prostatitlərin müalicəsində yeni nəsil “Matriks-Uroloq” aparatı ilə vibromasaj və eyni zamanda maqnit lazer şüalanması tətbiq etdikdən sonra orqanizmin immun statusuna, qan-damar sisteminə, kalsinatların azalmasına, vəzin ölçülərinin kiçilməsinə imkan yaradır.

3. Xroniki uretrogen prostatitlərin müalicəsində “Matriks-Uroloq” aparatında vibromasaj və maqnitolazer şüalanması ilə yanaşı dərin vulkanik palçıq müalicəsinin aparılması, bu metodların təklikdə aparılmasından daha yaxşı effekt verir.

4. Xroniki uretrogen prostatitlərin müalicəsi zamanı qeyd edilən kompleks müalicə sonrası alınan nəticələrin dinamik müşahidəsi remissiya dövrünü uzatmaqla və çəkilən xərclərin azalmasına səbəb olur.

5. Əldə edilmiş nəticələrə əsasən xroniki uretrogen prostatitlərin müalicəsinin effektivliyinə nəzarət edə bilən müayinə üsulunun TRUS olduğu müəyyənləşdirilmişdir.

PRAKTİK TÖVSIYƏLƏR

1.Xroniki uretrogen prostatitlərin müalicəsində aralıq nahiyəsinə dərin palçıq aplikasiyası ilə birlikdə rektal palçıq tampon yeridilməsi bu tip xəstələrin müalicəsinin sürətini və effektivliyini artırır.

2. Xroniki uretrogen prostatitlərin müalicəsində “Matriks-Uroloq” aparatı ilə birlikdə vibromasaj təyini prostatitin ölçülərinin kiçilməsinə və kalsinatların azalmasına gətirib çıxarır.

3. Müalicədən əvvəl və sonra obyektiv göstəricilərin dinamik müşahidəsi remissiya dövrünün müddətinin proqnozlaşdırılmasında əhəmiyyətli rol oynayır.

4. Kompleks müalicə ejakulyatın keyfiyyətini və spermanın aktivliyini yaxşılaşdırmaqla sonsuzluğun müalicə effektivliyini artırır.

Dissertasiya mövzusu üzrə aşağıdakı məqalələr dərc olunmuşdur:

1. Abdullayev Q. I.Vulkanik palçıqlar və xroniki uretrogen prostatitlərin müalicəsində onların tətbiqi //Sağlamlıq, 2009, № 10, s.174-175.

2. Abdullayev Q. I.,Fərəcov Z.H. Xroniki uretrogen prostatitlərdə vulkanik palçıq müalicəsinin effektivliyi //Azərbaycan təbabətinin müasir nailiyyətləri, 2010, №2, s.81-83.

3. Abdullayev Q. I.Vibromaqnit-lazer şüalarının xroniki uretrogen prostatitlərin müalicəsində rolu// Azərbaycan Tibb Jurnalı, 2010, №3, s.18-21.

4. Абдуллаев Г.И.,Фараджов З.Г.Хронический уротрогенный простатит и мужское бесплодие// Sağlamlıq, 2010, № 3, s.47-48.

5. Abdullayev Q. I. Xroniki uretrogen prostatitlərin müalicəsində vulkanik palçıqların rolu /Azərbaycan Tibb Universitetinin 80 illik yubileyinə həsr olunmuş Beynəlxalq elmi konfransın materialı, Bakı: 2010, s.179.

6.Фараджов З.Г., Абдуллаев Г.И.Роль комплексного воздействия вибромагнитолазерного излучения и вулканической грязи при лечении хронического уротрогенного простатита //Вестник Последипломного медицинского образования, Москва, 2011, №1, с.13-15.

уротрогенным простатитом улучшает кровоснабжения моче-половой системы, устраняют венозной застой, уменьшает размеры кальцинатов.

Показано, что комплексная терапия вибромагнитолазерным облучением аппаратом «Матрикс-Уролог» с применением вулканической грязи у больных хроническим уротрогенным простатитом улучшает половую функцию, а также нормализует показатели спермограммы.

QABIL ISA oglu ABDULLAYEV

Complex treatment method

with vibro-magnetic laser and volcanic mud

of chronic uretrogen prostatitis

SUMMARY

Methods kompleksnogo treatment of chronic urotrogenno go prostatitis vibromagnitnolazerom and volcanic mud reweme spruce in this study was the use of Matrix-Urologist new generation "with the simultaneous influence of magneto-laser irradiation with vibromas soot and dirt on the crotch volcano applications and as a rectal swab in chronic urotregenno m prostatitis have regulatory effect on reflexogenic zones, improving the blood supply prestal'noj gland, eliminate inflammatory process and the stagnation of secretion in asinusah and the predotvarašeniû of prostate adenoma. The integrated therapy vibromagnitolazerom irradiation device matrix is a Urologist with the use of volcanic mud in patients with chronic urotrogen prostatitis based improves general performance of blood and urine, normalize hormonal contraceptives.

**МИНИСТЕРСТВО ЗДРАВООХРАНЕНИЯ
АЗЕРБАЙДЖАНСКОЙ РЕСПУБЛИКИ**

**АЗЕРБАЙДЖАНСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ ИНСТИТУТ
УСОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ВРАЧЕЙ им.А.АЛИЕВА**

На правах рукописи

ГАБИЛ ИСА оглыАБДУЛЛАЕВ

**МЕТОДЫ КОМПЛЕКСНОГО ЛЕЧЕНИЯ ХРОНИЧЕСКОГО
УРЕТРОГЕННОГО ПРОСТАТИТА ВИБРОМАГНИТОЛАЗЕРОМ
И ВУЛКАНИЧЕСКОЙ ГРЯЗИ**

3222.01-Дерматовенерология

АВТОРЕФЕРАТ

**диссертации на соискание ученой степени
доктора философии по медицине**

Баку-2015